

অৰমৰ সূৰ

শ্ৰীপ্ৰমোদচন্দ্ৰ বৰদলৈ

নখাই বীণাপাণি লাইভ্ৰেৰী
ভিনিচুকীয়া, অসম ।

সৰ্বস্বত্ব সংৰক্ষিত]

[৭৫—১/৪ টকা

প্ৰকাশক—

মণিমুকুতা পাম,

তিনিচুকীয়া।

প্ৰথম ভাঙৰণ

১৮৬৭ শক, ইং ১৯৪৫ চন।

যেবহাটৰ “বাতৰি” প্ৰেছত
শ্ৰীপ্ৰেমধৰ বাজখোৱাৰ তহাৱদান আৰু
দায়ীত্বত ছপা কৰা হ’ল।

পাতনি

শ্রীলীলমাণি ফুকন

“মৰমৰ সুৰ” লিখক শ্রীমান প্ৰমোদচন্দ্ৰ বৰদলৈ
এজন কম বয়সৰ কবি। কবিৰ কোমল মনৰ
ভাবোচ্চাসতেই “মৰমৰ সুৰ” নাজি উঠিছে যেন
অমুমান হয়। তেওঁ কাল্পনিক বা ব্যক্তিগত কোনো
বন্ধুৰ বন্ধুত্বৰ ছাঁত বহি যি “তাজ” তুলিবলৈ
চেষ্ঠা কৰিছে, নতুন শিল্পীৰ পক্ষে তৎতুল্য সজুলি
যথাযথভাবে ব্যৱহাৰ কৰি তাক গঢ়ি তোলা
কম সাহসৰ কথা নহয়। এই চেষ্ঠাৰ সাৰ্থকতাত-
কৈও তেওঁৰ প্ৰয়াস প্ৰশংসনীয়। তেওঁ ভাবৰ
সোঁতত উটি-বুৰি গৈ বন্ধুতাৰ মোহজাল ভাঙি
শেহত তাৰ নিৰ্বিকৰ অৱস্থাত উপনীত হবৰ
চেষ্ঠা কৰিছে। “কল্পনাৰ বালিঘৰ” ভাঙি “কৰ্তব্যৰ
আহ্বানত” “আত্ম-বলিদান” কৰিবলৈ ওলাইছে।
“বন্ধুত্ব অমৰ” কৰি তুলিবলৈ “সখিক” সম্বোধন
কৰি “মুক্তি-বীণা” হাতত লৈ “কৰ্মৰ আদৰ্শ-
পথৰ” পথিক হৈ ওলাব খোজা সুৰ ফুটি উঠিছে।

তেওঁলোকৰ বন্ধুত্বৰ পৰিণতি “মুক্তি-বীণাত”
এইদৰে বাজিছে—

“আমি গঢ়া জগতত নাথাকিব অকণিকে
সক-বৰ ধনী-দুখী আৰু ভিন্-পৰ,
অনাচাৰ অবিচাৰ অস্পৃশ্যতা নাশ কৰি
নৱভাবে সমতাৰ মখিম সাগৰ।”

কবিয়ে “মুক্তি-বীণাত” “মৰমৰ স্মৰ” ঢালি
“গোৱা সখি ! মুক্তকণ্ঠে জননীৰ জয়” বুলি বন্ধুব
প্ৰাণতো বোধহয় তাৰ লহৰ নুতুলি থকা নাই।

মুঠতে কবিয়ে ছদিনীয়া বন্ধুত্বক মহান্ আদৰ্শৰ
মাজেদি যুগমীয়া কৰিবলৈ যি চেষ্টা কৰিছে, সি
নিষ্ফল-প্ৰয়াস হোৱা নাই বুলি ক'ব পাৰি।
“মৰমৰ স্মৰ” সহৃদয় সকলৰ প্ৰাণত বাজি উঠিব
বুলি মোৰ বিশ্বাস।

সূচী

বিষয় :—

পৃষ্ঠা

১। আমাৰ তাজ	১
২। জীৱন-সঙ্গাত	২
৩। উৰিয়া পখিলি ঐ	৬
৪। সখিলৈ বিহু-উপহাৰ	৭
৫। নিষ্ঠুৰ	৭
৬। অভিমান ইমান তোমাৰ	৯
৭। অভিমান ভাগিব তোমাৰ	১১
৮। সখিটি নাহিলে মোৰ	১২
৯। পৰিত্যক্ত *	১৩
১০। তুমি অবিহনে	১৪
১১। ব'ৰানী	১৫
১২। অকলশবীয়া	১৭
১৩। নান্নবীয়া	১৮
১৪। নিজাব মায়া *	২০
১৫। প্রতীকাত	২২
১৬। আক নবজাবি বাঁহী *	২৩
১৭। কল্পনা *	২৪
১৮। শেষৰ বিননি	২৫
১৯। সেই দিনা এটিবাৰ পেলাবা মনত	২৭
২০। স্মৃতি	৩০
২১। সঙ্গীহাৰা কাণ্ডা	৩২
২২। জীৱন-সঙ্গীত*	৩৩

২৩।	বুজ্জনি	৩৬
২৪।	মেলানি	৩৭
২৫।	বিবহ-বেদনা	৩৮
২৬।	প্ৰশ্ন	৩৯
২৭।	অনুবোধ	৪০
২৮।	প্ৰেমৰ ছবি	৪২
২৯।	আজিৰ শৰত *	৪৩
৩০।	মৃত্যু-মিলন	৪৫
৩১।	সৌৰভৰ স্মৃতি	৪৬
৩২।	সপোন মাপুৰী	৪৮
৩৩।	ব্যৰ্থ সপোন	৫০
৩৪।	অপূৰ্ণ বাসনা	৫২
৩৫।	অভিশাপ	৫৩
৩৬।	আহিবনে ?	৫৬
৩৭।	মোক লাগে কি ?	৫৭
৩৮।	বিপদৰ বন্ধু তুমি চিৰলগৰীয়া	৫৮
৩৯।	অনুতপ্ত	৬০
৪০।	আৰু যেন কিবা নাই নাই	৬২
৪১।	তোমালৈ উত্তৰ	৬৩
৪২।	শেষ অনুবোধ	৬৪
৪৩।	স্নেহ-আলিঙ্গন	৬৫
৪৪।	কাকো কেওঁ নেৰো জীৱনত	৬৬
৪৫।	বিবহীৰ উক্তি	৬৭
৪।	মুক্তি-বীণা	৬৯

* এই চিন দিয়া কবিতাবিলাক বিদেশীৰ ছাঁ লৈ লিখা। —লিখক।

—অৰ্পণ—

যিজনৰ

“বিধিয়ে গোপনে বহি গঢ়িলে শৰীৰ
শূললিত স্বৰ দিলে সুকণ্ঠ কিন্বে,
কোমল কমল-কলি আঙ্গুলি পৰশি
সঙ্গীতৰ মন্ত্ৰ দিলে দেৱ-বিদ্যাধৰে।”

সেইজন। স্বৰ্গীয় সঙ্গীতজ্ঞ দদাইদেউ
দেবেন্দ্রনাথ বৰদলৈ দেৱৰ
পবিত্ৰ স্মৃতিত “মৰমৰ সুৰ”
অৰ্পণ কৰিলো।

—দেউতি—

মৰমৰ সুৰ

আমাৰ তাজ

প্ৰিয়াৰ প্ৰেমৰ বাবে দিল্লীশ্বৰ ছাজাহানে
তাহানিতে সাজি গ'ল তাজ যুগমীয়া,
যাক দেখি মানবৰ আজিওতো প্ৰাণে প্ৰাণে
সঞ্চাৰিত হয় এটি সুৰ বিনন্দীয়া।
আমিওতো সিদবেই লাগিব সাজিব অ'ই
অভগন কৰি এটি যুগমীয়া ঘৰ,
যিটি হ'ব তোমা-মোৰ প্ৰকৃত বন্ধুৰ চিন
চানেকি নবয় য'ত নাৰীৰ প্ৰেমৰ।
নাৰীৰ প্ৰেমতকৈ বন্ধু-প্ৰেম শ্ৰেষ্ঠ বুলি
আমি পাবো জগতক দিব দেখুৱাই,
খলা-বমা জগতত একেলগে বাট বুলি
সময়-মালিও খোজ দিওঁ বহুৱাই।
বন্ধুৱে বন্ধুৰ হ'কে পৰাণ ভিক্ষাবী হ'ই
আমিয়ে সাজিম “বন্ধু প্ৰেমৰ মহল,”
কই যাম ৰিঙিয়াই “নাৰীৰ প্ৰেমৰ দৰে
বন্ধু-প্ৰেমো জগতত নহয় বিৰল”।

জীবন-সঙ্গীত

সেইদিনা সখি পুরতি পৰতে

টুপলি সামৰি লই,

উজনি দেশলৈ ওলালো যাবলৈ

অতি হাবিয়াস ক'ই।

সুনীয়া সপোন দেখিলো কতনো

উলাহে নধৰে হিয়া,

অদূৰত শুনো সুৰ সুমধুৰ

মন প্রাণ হৰি নিয়া।

নোৱাৰিলো ভাই আহিলো ওলাই

“যাওঁ দেই” মাথো কলো,

“নাযাবি সোণাঠ” এই মাত শুনি

পুনৰ ধমকি ব'লো।

যাবৰ বেলিকা কয় বাক আট্ট !

ক'লা তুমি এনে কথা,

মিছাকৈয়ে বাক কয় হাক দিলা

হুবুজি প্রাণৰ ব্যথা ?

যোৱা নাই মই চিৰকাললই

মায়ামোহ সৰ এৰি,

তোমাৰ কাষত বুকু জুৰাবলৈ

পুনৰ আহিম ঘূৰি।

দিয়া আই দিয়া অনুমতি দিয়া

নাথাকিবা ৰই আক,

—মূৰ শুঙি আয়ে থোকাথুকি মাতে

ক'লে “সোণ যাগে' ৰাক”।

এখুজি দুখুজি আহিলো ওলাই

বিভূৰ চৰণ চিতি,

কাণত ৰাছিল দূৰত গুৱালে

গোৱা এটি বন গীতি—

“উজনি ৰাজ্যলৈ নাজাবি মইনা

নাখাওঁ ডখৰীয়া লোণ,

চপৰা খহিয়ে মৰিবি মইনা

তোৰ লগত মৰিব কোন?”

গীতৰ ধ্বনিত বুকু যে কঁপিল

মুখখনি শুকাই গ'ল,

চাবি ফালে মাথোঁ দেখো মৰিচীকা

কিনো আজি মোৰ হ'ল।

বাট কুৰি বাট গই আছে। ভাই

বুকুখনি ডাঠ কৰি,

সেইঘে সকলো পাহৰি পেলালো

বঙীন ভবিষ্য স্মৰি।

মনৰ বঙত কবকে' নোৱাৰো

নিজকে নিজেই ভাই,

ভাগিল সপোন “বিজুলী বথৰ”

নিঠুৰ পৰশ পাঠ।

“কপতীয়া বিধি কি কৰিল। তুমি

জীৱন নাশিলা মোৰ,

এয়েনে আছিল তোমাৰ মনত—?

সপিলা যাতনা ঘোৰ”!

নিমিষতে ভাই কল্পনা পখিটি

সজা ভাঙি গুচি গ'ল,

জীৱনৰ যত কামনা ৰাসন!

মক গৰিচীকা হ'ল।

হিয়া ঢাকুৰাই কতনো কান্দিলো

অতি বিয়াকুল হ'ই,

তথাপি নাপালো, নাপালো সখিটি

হেৰোৱা দেহাটি অ'ই।

সিদিনাৰে পৰা জগতৰ সোণ

বিদ্রূপ গল্পনা সহি,

ধুমকেতু হই আছো মাথো বই

বৈতৰণী পাৰে বহি।

ব'ই গ'ল মাথো স্মৃতিৰ পটত

ভাবিলে হৃদয় জ্বলা—

যাবৰ বেলিকা আয়ে কোৱা মোক

“নাযাবি সোণাই” বোলা।

আক গুৱালৰ সিদিনাৰ সোণ

ককণ গীতৰ সুৰ

আজিও নিবলে ৰাজিৰ লাগিছে

ভঙা কলিজাত মোৰ

“উজনি ৰাজ্যলৈ নাযাবি মইনা

নাখাওঁ ডখৰীয়া লোণ,

চপৰা খহিয়ে মৰিবি মইনা

তোৰ লগত কান্দিব কোন?”

উৰি যা পখিলি ঐ

উৰি যা পখিলি দূৰণি দেশলৈ'
থমকি থমকি ব'ই,
প্ৰাণৰ সখিটি আছে তাতে মোৰ
বাতৰি কৰিগে' গ'ই।
আজি জীৱনৰ শেষ হ'ল মোৰ
সুখৰ সপোন কত,
ব্যৰ্থ হ'ল আজি মধুৰ অতীত
জপ্তনা কল্পনা যত।
কামনা বাসনা নাই আজি মোৰ
একোকে নালাগে মোক,
কালৰ হাতত দেহা হেৰুৱালো
প্ৰাণতো লাগিছে শোক।
মনৰ বাসনা অপূৰণ হৈয়ে
যদিওবা থাকি গ'ল,
কি হ'ব এতিয়া বিননি জুৰিলে
জীৱন সন্ধিয়া হ'ল।
কৰিগৈ মাথো চিতৰ সখিক
মায়া-মোহ এৰি থই,
যাবলৈ ওলালো শেষৰ সমল
চকুলো টুপিকে লই।

সখিলৈ বিহু-উপহাৰ

সখি অ'ই কি আছে কি দিম আজি
মৰমৰ বিহু-উপহাৰ ?
ভালপোৱা বিনে আন নাই একো—
দিবলই এট অভাগাৰ ।
আজি ই বিহুৰ দিনা বঙ মনে
কলিজাৰ বঙা তেজেৰেই,
হিয়াতেই লিখি থম “চিৰকাল
তুমি মোৰ মই তোমাৰেই”

নিষ্ঠুৰ

চেনেহৰ সখিটি ঐ,
“তোমাৰ অহাৰ বাটলৈ চাওঁতে”
চকুজুৰি মোৰ উৰলী গ'ল,
মন-ফুলনিৰ আশাৰ কলিটি
মৰহি ভেনেই নোহোৱা হ'ল ।

তোমালই বুলি প্রাণব মাজত
 সাচতীয়া মোব কতনো কথা,
 বাথিছিলো ভাই কত হেপাহেবে
 পৰিলে মনত লাগে যে ব্যথা ।
 সেই যে সকলো জহি থছি গ'ল
 তোমাৰ মধুব স্মিৰিতিকে লই,
 হিয়াৰ মাজত শোকৰ উজান
 উঠিছে পৰিছে কতনো অ'ই ।
 আক্ৰিও সপিটি জুবুজিলা তুমি
 হিয়াৰ অসীম বেদনা মোৰ,
 বুজ্ বুজ্ বুলি মিছাকৈয়ে তুমি
 নমালা ছুগালে চকুৰ লোৰ ।
 ভৱা নাই সখি তুলতো এবাৰ
 ঈদৰে ছলনা কৰিবা মোক,
 কোমল প্রাণত খেল যে হানিবা
 ছুগুণে বটাই হিয়াৰ শোক ।
 আহিম বুলিও নাহিলা সিদিনা
 আশাৰ কলিটি মৰছি গ'ল,
 থাক। দূৰতেই নিঠুৰ সখিটি
 স্মৃতি মাথো মোৰ হিয়াত ব'ল ।

অভিমান ইমান তোমাৰ ?

সখি ঐ, (১)

অভিমান ইমান তোমাৰ ?

ছখীয়াৰ সকৰুণ বিননিয়ে নপমালে
নিকৰুণ হৃদয় এবাৰ,
অভিমান ইমান তোমাৰ ?

(২)

বাট চাই তোমালকে' ব'ই,
আহিবা এদিন বুলি আশাক বুকুত তুলি
আছো মাথো বিয়াকুল হই,
তোমাল'কে আছো মই বই।

(৩)

সমীৰণ ধীৰে বই যায়
তোমাৰ বাতৰি সুধি নিৰাশাত ঘূৰি আহেঁ।
শুনো মাথো তুমি নাই নাই,
সমীৰণ ধীৰে বই যায়।

(৪)

লয়লাসে নাচি নাচি দেহি,
সুৱনি পখিলাটিয়ে দূৰৰ বাতৰি দিয়ে
সোধো তাৰ কাষ চাপি আহি,
মুখত নোলায় মোৰ হাঁচি।

(৫)

কিনো হাঁয় হতভাগা মই,
মাথো সেই নিবাসাৰ একে বাতৰিটি পায়
গুচি আহোঁ শোকাকুল হই,
কিনো হাঁয় হতভাগা মই ।

(৬)

জাকি মাৰি আহে পখীবোৰ,
সিহঁতকো স্মৃচি চালে তোমাৰ বাতৰি ভাই
পাওঁ একে নিবাসাৰ স্মৃ,
পখী উৰি যায় বহু দূৰ ।

(৭)

হিয়া মোৰ দেই পুৰি যায়,
স্মৃবুজো তুমিহে প্ৰিয় ইমান নিষ্ঠুৰ কিয়
দয়া মায়া অকণিও নাই,
হিয়া মোৰ দেই পুৰি যায় ।

(৮)

চকুপানী টোকো নিবাসাৰ
ভাল পাওঁ তোমাকেই তাৰেই বাবেনে প্ৰিয়
অভিমান ইমান তোমাৰ ?
চকুপানী সৰে ধাৰাসাৰ !!

অভিমান ভাগিব তোমাৰ

ধনেৰে চহকী হই ভাবানে কি তুমি বাক

জগত্তত হম অমৰণ ;

আক তুমি ভাবানেকি বিলাসতে উটি বুৰি

চিৰকাল কটাবা জীৱন ?

সেয়েনেকি সখি অ'ই ছখীয়াৰ বিননিত

নগলিলে পাষণ হৃদয়,

অভিমান কৰি মাথো বিদ্রপৰ চাৱনিৰে

চাই তুমি গুচি গলাগই ।

ঐশ্বৰ্য্য বিভূতি লভি বিৰাট ভবন সাজি

খন্তেকিয়া ৰাজমুখ পাঠ,

ভাবিছা নহয় বাক জগত্তত তুমিয়েই

তোমা' বিনে বৰ কোনো নাই ।

শ্লাগান মাজত ঠাই যিদিনা লভিবা গই

ভস্ম হবা বুকুত চিতাৰ ।

সেইদিনা—সেইদিনা সখি অ'ই ছদিনীয়া

অভিমান ভাগিব তোমাৰ ।

সখিটি নাহিলে ঘোষ

দুই হাত জুৰি মাতিলো। সিদিনা

হুখীয়া পজালে' মোৰ,
 তোমাক সখিটি কত আশা কৰি

পেলাব হৃদয় জুৰ ।

আজিল'কে তুমি নাহিল। সখিটি

নিদিল। এবাবো দেখা,
বাথাব পাৰত বই গ'ল মাথো

বিষাদ বাগিনী. লেখা ।

হয়তো এদিন আহিৰা সখিটি

এই ভাবনাকে লই,
দক্ষ হিয়াতে। শাস্তিৰ নিজৰ।

याय कुलू कुलू बडे ।

আশা মাথো মোদ মক মবিচীকা

সকলো বিফলে গ'ল,
 ভাগি গ'ল মোর সোণর সপোন

પરવાળ નિવાસ હ'લ ।

নাহিলে নাহিলে জীৱনৰ ধন.

মৰমী সখিটি মোৰ,
চিৰদিন মাথোঁ বুকুৰ মাজত

ବାଞ୍ଛିବ ବିଷାଦ-ସୁବ ।

পৰিত্যক্ত

(১)

জীৱনত আজি মোৰ একোৱেই নাই
শৈশৱৰ প্ৰাণাধিক সখিটিয়ে বুকু ভাঙি
অকলই এৰি থৈ গুচি গ'ল হাঁয়,
সেয়েহে পৰাণে মোৰ নিৰৱে বিনাই।

(২)

বিনয়ে মাতিলো কত চকুলো বোৱাই,
—কুসুম মৰহি গলে অকলশৰীয়া হলে
যিদৰে ৰাকুল হই কান্দে বৰষাই
গুচি গলে ঋতুৰাজ আঁতৰি পলাই।

(৩)

উভটি নাচালে মোক তথাপি এবাৰ,
উৎসৱৰ শেষ হলে শলিতা লুমাই গলে
নাচাই যিদৰে তাক ঘূৰি পুতুবাৰ,
অনাদৃত হই পৰে ফুল মালাধাৰ।

(৪)

হৃদয় মাজত উঠে শোকবেই ঢল,
পৰিত্যক্ত আজি মই চেনেহৰ জীউলাউ
হিয়াৰ শিকলি ছিঙি এৰি গুচি গ'ল,
অশ্রু ধাৰি মাথো চিৰ লগৰীয়া হ'ল।

— তুমি অবিহনে—

সখি ঐ,

সউ যে দেখিছা নীল আকাশত

জিলিকি উঠিছে জোন,

তুমি অবিহনে মোবনো হিয়াত

উঠিব জিলিকি কোন ?

লাজুকী জোনায়ে মাৰিছে মিচিকি

ভুবন মোহিনী হাঁহি,

তুমি অবিহনে মোবনো হিয়াত

কোনেনো হাঁহিব আহি ?

জোনটি যিদবে সউ আকাশৰ

অতিকই মৰমৰ,

তুমিও সখিটি মোৰ যে মানত

ভাতোকই চেনেহৰ,

জোন অবিহনে এই ধৰাখনি

চাকিব আন্ধাৰে ঘোৰ,

তুমিও নহলে সিদবে সখিটি

হিয়া ভাগি যাব মোৰ ।

ব'বাগী

সন্ধিয়া বেলিকা বীণখনি লট
ক'বেনো ব'বাগী তই,
কোন অজানলে' যাবলে' ওলালি
এখুজি ছুখুজি ক'ই ?

সউয়ে দেখিছ নীল আকাশত
নামিছে ডারব ঘোব,
মেঘেও গাজিছে ধুমুহা বলিছে
বাজিছে প্রলয়-স্রব ।

ঘোব ঢেবেকণি মাৰিছে বিজুলী
ববষুণ আনিছে চা,
কেনেকইনো আজি যাবি বাক তই
উলটি বহালই যা ।

“নগলে নহব যাবই লাগিব
ওলালো যেতিয় মই,
মাবক বিজুলী বলক বতাহ
নকবো অকণো ভয় ।

প্ৰিয়হাৰা মই প্ৰিয়ক বিচাৰি
 শোকৰ সঙ্গীত গাই,
 বনাই ফুৰিম দিহিঙে-দিপাঙে
 বীণখনি বাই বাই ।

প্ৰিয় বিনে মোৰ এই জীৱনত
 একো অভিলাষ নাই,
 জীয়াতু যাতনা সহিছো কতনা
 কোনেনো বুজিব হাঁয় ?

মই যে ব'বাগী, ব'বাগী নহওঁ,
 প্ৰিয়া হেকৰাই গঠ,
 মনৰ দুখত ফুৰো বনে বনে
 সংসাৰ সামৰি থৈ—

মই মাথোঁ আজি সাজিলো ব'বাগী
 শ্ৰোণ বন্ধু হেকৰাই,
 দেশ-দেশান্তৰ বিচাৰিও যাক
 আজিলকে' পোৱা নাই ।

সেয়েহে ওলালো অজান দেশলৈ'
 সংসাৰ তিয়াগী হই,
 ঘোৰ ঢেবেকণি মাৰক বিজুলী
 নাই মৰণৰ ভয় ।”

অকলশবীয়া

অকলশবীয়া হাঁয়

নিবাশাৰ বীণ বাউ

গুচি যাম সউ নিজানলে',

দুখ-শোক পৰিহৰি

জীৱনৰ মায়া এৰি

চিৰকাল থাকিম নিৰলে ।

কোনো নাই আজি মোৰ

সকলো শত্ৰুক ঘোৰ

প্ৰাণহীন, দয়াহীন হই,

কৰে মাথো ছেই ছেই

সকলোৱে দেখি অ'ই

দলনিৰ পোনা আজি মই ।

চেনেহৰ প্ৰিয় সখি

ধনহীন মোক দেখি

আজি হাঁয় এৰি গুচি গ'ল,

বন্ধু-হীন, ধনহীন

সকলোৱে কৰে ঘিণ

মন মোৰ বিষময় হ'ল ।

ঠেঠে-মিত্ৰ ধন-জন

নাই আৰু প্ৰয়োজন

আজি মই অকলশৰীয়া,

কি যাম আজি অ'ই

দূৰণিৰ দেশলৈ

প্ৰয়োজন নাই লগৰীয়া।

নাৰৰীয়া

ছকুল ডাঁকা ডিবুৰ বুকুত

ক'বে নাৰৰীয়া অ'ই,

কাগি-মুগি বেলা যাব কোন দিশে

টুলুঙা নাওখনি লই ?

বাৰিষাৰ ভৰা পৰ্বতীয়া জুৰি

মাজে মাজে পকনীয়া,

কল্ কল্ বৰে গৰজি উঠিছে

পাৰাপাৰ নাইকিয়া।

হেব' নারীবীয়া কাকনো ধিয়াই
 বনবীয়া গীত গাই,
 মৰণ নাভাবি যার আগুৰাই
 কোনে আছে দাট চাই ?
 দুৰণি ঘাটত আছেন কি বাক
 বুকুৰ বহুনা ব'ই,
 সেয়েহে দহিছে হিয়া জালি তোৰ
 বিবহৰ জুয়ে অ'ই !
 শুনি বিড়িয়াই ক'লে নারীবীয়া,
 "স্নেহৰ বন্ধুটি অ'ই,
 দুৰণি ঘাটত মোকে বাট চাই
 ব'ই আছে অকলই ।
 বন্ধু-প্ৰেমৰ নিছাত বলিয়া
 মই নারীবীয়া আজি,
 তাৰেই ভাৰতে হিয়াত টুঠিছে
 উদাস স্তবটি বাজি ।
 সখাটি যে মোৰ প্ৰাণৰ পছম
 হৃদয়ৰ ধন ফেৰি,
 সেয়েহে বাইছো চুচি নাওখনি
 প্ৰাণৰ মমতা এবি" ।

কিয় নারবীয়া 'সখি' 'সখি' বুলি
 য়াৰ হাবাথুৰি খাট,
 আজি যাক ভাব মৰমৰ সখি
 কালিলই জাঁতৰি যায়।
 বুজিবি এদিন এই কথাষাৰি
 সিদিনা চেতনা হব,
 প্ৰাণৰ সখিয়ে তোৰ বুকু চিৰি
 তেজকে যিদিনা পিব।

নিদ্ৰাৰ মায়া

সখি ঐ

পাখি হোৱা হলে পাখি থকা হলে
 নিতউ পুৱাতে গই,
 উৰি উৰি সোণ তোমাৰ কাষত
 পৰিলোহেতেন মই।
 কিন্তু আজি হাঁয় নহলো চৰাই
 নাই যে পাখিও মোৰ,
 সেয়েহে সহিছো তোমাক নেদেখি
 কতনো যাতনা ঘোৰ।

কত শত মোৰ মনৰ বাসনা
 মনতে মৰহি হাঁয়,
 নিবলে অকলে' ভাবি তোমাকেই
 ভাবনা বাঢ়িহে যায় ।
 টোপনিয়ে মোক ছুখনি হাতেৰে
 যেতিয়া সাবটি ধৰে,
 সপোনতে ভাই তোমাৰ পৰশে
 মন-প্রাণ মোৰ হবে ।
 তেতিয়া তোমাৰ নিচেই কাষত
 কত কথা বহি কওঁ,
 হাঁহি ধেমালিৰে তোমাৰ লগত
 আপোন পাহৰা হওঁ ।
 সাৰ পাঠ দেখো ই কি আচৰিত
 তুমি যে কাষত নাই,
 ক'ত মোৰ সেই সুখৰ সপোন
 কেনিনো পলাল হাঁয় ।
 দিঠকত সোণ নেদেখো তোমাক
 মাথো সপোনত পাওঁ,
 টোপনি আশাত বহি নিবাশাত
 সন্ধিয়া' বাট চাওঁ ।

প্ৰতীক্ষাত

কল্পনা-সাগৰে উটি-বুৰি আজি

এই নিৰলাত বই,

তোমাল'কে মাথো বাট চাই আছে।

অতিকৈ ব্যাকুল হই।

কিয় জানো সখি নোৱাৰো বুজিব

তোমাৰ বিচ্ছেদে মোৰ,

বুকুৰ মাজত জগাই তোলেহি

এটি বিষাদৰ সুৰ।

সেই বেদনাৰ আকুল কঁপনি

হাতৰ পৰশে ভাই,

নোৱাৰা বুজিব যদিহে নোচোৱা

বুকুত বুকু লগাই।

ডেই পুৰি যোৱা হিয়াখনি লই

মিছা হুমুনিয়া কাঢ়ি,

আক কতপৰ বাট চাম সখি

কেতিয়া আহিবা ঘূৰি ?

আৰু নবজাবি বাঁহী

আৰু নবজাবি বাঁহী অ' সখিটি
আৰু নবজাবি বাঁহী,
বেদনা-জড়িত বিষাদ সুৰত
বিনাই কুমুমৰাশি ।

প্ৰাণ-বন্ধুটিৰ ভাবতে মই,
বাটৰ কাষত আছিলো বই
এনেতে বাজিল বাঁহীটি অ'ই—
তাৰেই সুৰত উতলা হই
হিয়াখনি গ'ল জহি,
আৰু নবজাবি বাঁহী অ' সখিটি
আৰু নবজাবি বাঁহী ।
বাঁহীটি বজাৰ কাকনো ধিয়াই
কিবা ভাবি ভাবি বই,
কাৰ বিবহৰ বেদনাৰ সুৰ
বাঁহীত জুৰিছ তই ?

তুনি তোৰ সেই সকলকণ সুৰ
—বিবহ-বলিয়া সুৰটি যে মোৰ
উঠিছে প্ৰাণত ভাহি,
সেয়েহে সখিটি মাতিছো কাতৰি
আৰু নবজাবি বাঁহী ।

কল্পনা

সাৰ পাওঁ যদি ছপৰ নিশাত

পৰেহি কাণত বাঁহীৰ তান,
তোমাৰেই বাঁহী বুলি ভাবো সোণ
উঠে পৰাণত তোমাৰ গান।

বুকুৰ ওপৰে জুৰ সমীৰণে

ধীৰেৰে পৰশ বৃষ্টি যায়,
ঠিক যেন ভাই উথল পৰাণ
তোমাৰ হাতৰ পৰশ পাই।

ঘোৰ আন্ধাৰত ভগত নিস্তম

দূৰত নীলিম আকাশখনি,
তাৰেই মাজেদি বঠি বঠি শুনো
তোমাৰেই সখি নূপুৰ ধ্বনি।

চকুৰ আগৰ নীল বৰণীয়া

আকাশখনিও তৰাৰে ভৰা,
হাঁহাৰ মাজেদি তুমিয়েহে যেন
ভৰা হৈ মোক দিছাহি ধৰা।

কিন্তু ইয়ে ভাই অলীক ভাবনা

সঁচাই তোমাক নাপাওঁ দেখা,
কল্পনা-আঁৰত হাঁহা-ময়াকৈ
জিলিকে তোমাৰ কপৰ বেখা।

শেষৰ বিননি

আজিও নাহিলা তুমি নালাগে আহিব বাক
মৰণ-পাটীত মোক চাবলৈ' এবাৰ,
জনাতে নাছিলো আগে' ভবা নাই সপোনতো
পাষণ নিম্মিত বুলি হৃদয় তোমাৰ ।

ককণ আহ্বান যোব আমনি শুনিছা প্ৰিয়
আওহেলা কৰি সেয়ে নাহিলা কাষলৈ',
আজি মোৰ জীৱনৰ বেলি মাৰ যাওঁ যাওঁ
তথাপিতো এটিবাৰে নাহিলা চাবলৈ' ।

নকৰিবা খং সনি নকৰো আমনি আক
অজান দেশলৈ গুচি যামগে' যিদিনা,
সকলোটি হব শেষ আকতো নামাতো সোণ
বিননি জুৰিব আক নাহিম সিদিনা ।

হয়তোবা আজিয়েই শেষ হব সখা মোৰ
টিমিকি টিমিকি জলা জীৱন-শলিতা,
চেনেহৰ ডোলগছি আজিয়েই ছিগি যাব
হয়তোবা এয়ে মোৰ শেষৰ কবিতা ।

যমৰ যাতনা সখি শেষ হব আজিয়েই
 উকলিব ভোগ মোৰ এই ধৰণীত,
 দেখা পাব পাৰা মোক হয়তোনা আজিয়েই
 ডিবুক দাঁতিৰ সেই শ্মশান খনিত ।

দেহি অ'ই প্ৰাণপ্ৰিয় বৰ আশা কৰিছিলো
 তোমাক সাবটি লই বুকুৰ মাজত,
 যোৱাৰ আগতে ভাই শেষৰ চুমাটি খাই
 জপাবলৈ' চকু দুটি মনৰ বঙত ।

সকলো বিফল হ'ল আশা মোৰ বই গল
 নয়নৰ মণি মোৰ মাগিছো বিদায়,
 কন্মিবা সকলো দোষ এয়ে শেষ অনুৰোধ
 এয়ে মোৰ শেষবাৰ বিননি সোণাই ।

সেইদিনা এটিবাৰ পেলাবা মনত

জগতত আজি মই অতিকৈ দুখীয়া সখি

সেয়েনেকি তুমি ভাই ঘিণ কৰা মোক,
অতি ভুল সেই কথা, যদিওবা! দীনহীন
মোৰো আছে জীৱনত বাসনাৰ ভোক ।

মোৰো আছে পৰাণত অকৃত্ৰিম ভালপোৱা

বিধাতাৰ দান সেই অমূল্য বতন,
কি হৱনো তেনে বাক কৰিলেনো অভিমান
লভি সেই দুদিনীয়া মণি-মুক্তা-ধন ।

ভাহানিতে অকস্মাৎ বন্ধুত্বৰ ডোলডালি

যিদিনাই আঁৰি দিলো তোমাৰ গলত
সিদিনাৰে পৰা বন্ধু, তুমিয়েহে ধ্যান মোৰ
—প্ৰেম-ফুলে সদা পূজো তোমাক প্ৰাণত ।

তুমিওতো সখি অ'ই আগ্ৰহেৰে ডোলডালি

হাঁহি মুখে পিন্ধি লই অতি উল্লাহত,
“তুমি মোৰ তোমাবেই মই” বুলি আবেগতে
সাবটি ধৰিলা মোক বুকুৰ মাজত ।

ভেনে কয় আজি ভাই অতীত পাহৰি গই
 পৰৰ কথাকে শুনি শতুক বেগেৰে,
 ঠিয় দিলে নিমিষতে অকণো নাভাবি হায়
 পাহৰিলা মোক সখা কোনটো সতেৰে ?
 বিধাতাৰ ত্ৰেষ্ঠ দান বন্ধুত্ব লুপ্তে সখি
 স্বার্থ মোহে অন্ধ হোৱা টুটকীয়াবোৰে,
 সমগ্ৰ পৃথিৱী মাথো স্বার্থৰ আকৰ ভাৰি
 তাৰেই মাজেদি নিজ স্বার্থ সিদ্ধি কৰে ।
 তোমাৰ অহিত চিন্তা কৰা নাই পাহৰিও
 খোজা নাই দান কৰি তাৰ প্ৰতিদান,
 জীৱনো উচৰ্গি থৈছে তোমাৰ বাবেই প্ৰিয়
 ইমানতো কয় বাক কৰা অভিমান ?
 মই যে ছখীয়া প্ৰিয় সেয়েই নহয় জানো ?
 বলেৰেই মোক তুমি দোষী আখ্যা দিছা
 জানিলো আজিহে মই ধনেই কৰিব পাৰে
 নিৰ্দোষীক দোষী আক সচাকেই মিছা ।
 মোক তুমি ভাল পোৱা এই কথা-প্ৰিয় বন্ধু
 জগন্তক শতমুখে নালাগে বুজাব,
 যদিহে তোমাৰ প্ৰাণে বুজে মোৰ ভালপোৱা
 ব্যক্তিৰ হিচাই আক একো লুপ্তজিৰ ।

তাকে। যে নাপালো ভাই যেতিয়া তোমাৰ পৰা
 জীৱনত তেনে মোৰ আছে জানো কাম,
 শেষৰ সমল মোৰ নিবাশাৰ হুয়ুনিয়া
 বৃকে বান্ধি লৈ তাকে জীৱন কটাম ।
 তুমিতো নজনা নহয় মোৰ জীৱনৰ কথা—
 কিহৰ দুখত পৰি—লক্ষ্যভ্ৰষ্ট হলো,
 “মইতো নাছিলো এনে তুমিয়ে কৰিলো মোক
 তোমাৰ বাবেই আজি ব’বাগী সাজিলো।”
 পৰিছে মনত সখি এদিন তুমিয়ে কোৱা—
 “আঙাৰ গাখীৰ সতে নোৱাৰে মিলিব,”
 সেয়েহে নহয় বন্ধু ? তোমাৰ লগত মোক
 —ধন-সম্পত্তিৰ সতে খুজিছা জুখিব ।
 ভুল সখি সেই কথা পৰাণৰ ভালপোৱা
 নোৱাৰে তুলনা হব ধনৰ লগত,
 দীনহীন দুখীয়ায়ো ভকতি অৰ্ঘ্যকে লই—
 প্ৰৱেশ কৰিব পাবে প্ৰেম-মন্দিৰত ।
 সেয়েই নোহোৱা হলে দীন-দুখী অৰ্জুনক
 ভগৱানে ডাঙি থই বজা দুৰ্য্যোধন,
 নললেহেতেন প্ৰিয় জীৱনৰ সখা ভাৱি
 —মূল্যহীন হোৱা হলে প্ৰেম মহাধন ।

আহিলো আঁতৰি সখি ঘিণ কৰা যদি মোক
 সোঁৱৰণী বৈ যাব কল্পনা-পটত,
 বিষাক্ত তুলৰ ক্ষত শুকাব যদিবা বন্ধু
 সেইদিনা এটিবাৰ পেলাবা মনত ।

—নোৱাৰো যদিও মই সাজি দিব জগতত
 আমাৰ প্ৰেমৰ 'তাজ' মাৰ্বল শিলেৰে,
 তথাপিও চাম সখি পাবোনে নোৱাৰো বাক
 গঢ়িব আমাৰ তাজ কৰিতা-ফুলেৰে ।

স্মৃতি

হিয়াভগা সুৰে কিনো গীভ গালি
 কেতেকী পখিটি অ'ই
 বুকুৰ মাজত বেগেৰে বোৱালি
 শোকৰে এখনি নই ।
 আজিৰ দৰেই তাহানি এদিন
 বসন্ত কালত গই,
 সখিটিৰ সেই চেনেহ কণাত
 প্ৰাণ মতলীয়া হৈ—

ভটিনী পাবত ছয়ো হবিষেবে
 (হাতব) ঠাৰিটি বাঙলী কৰি,
 ছখনি হাতব তেজ একে কৰি
 (ছয়ো) ছয়োকো সাবটি ধৰি—
 সখি পাতিছিলো, চিৰ কাললই
 তয়ো যে আছিলি চাই,
 নাহব জুপিৰ পাতব আঁবেদি
 ধুনীয়া পখিটি হাঁয় !
 সেই মিলনৰ মাহেন্দ্র স্বৰ্ণত
 নিজকে পাহৰি গই,
 “কু—কেতেকুৰে” গীত জুৰিছিলি
 কৰুণ সুৰেৰে তই ।
 কিন্তু মোৰ সেই পৰাণ-বল্লভ
 মিছা অভিমান ধৰি,
 এৰি গুচি গ’ল সিদিনা এদিন
 অকলশৰীয়া কৰি ।
 অতীতৰ সেই প্ৰিয় বিবহৰ
 পাহৰণি সুৰ মোৰ,
 সোৱঁবাই দিলি পুহু আজি তই
 অমিয়া গীতেৰে তোৰ ।
 সুৰৰ ধ্বনিয়ে হিয়া ভাঙি নিলে
 বলিয়া কৰিলে চিত,
 কাৰোটি কৰিছো তোকেই পখিটি
 ছনাই নাগাবি গীত ।

সঙ্গীহাৰা ফাগুন

হেৰ' ফাগুনৰ বলিয়া পবন

দেশে দেশে উৰি তই,

কাখনো বিচাৰি ফুৰ ঘূৰি ঘূৰি

কিহৰ বাতৰি লই।

হেবালেনে তোৰ চিব-চেনেহৰ

অতিকৈ আপোন জন,

যাৰ বিবহত বিবহিনী হই

আকুল কৰিছ মন।

বলিয়া ফাগুনী ঐ—

পাৰি জানো তোৰ বুকুৰ সাহন

প্ৰাণৰ দৰদী অ'ঠ,

মনৰ হুখত যাবনো কাৰণে

কান্দিছ বিনাই তই।

তাহানি এদিন ভোবেই দবেই

ময়োযে ফাগুনী অ'ঠ,

বন্ধু হেকলাই বিচাৰি ফুৰিলো

অলিয়া-বলিয়া হই।

তথাপি নাপালো হেবোরা বতন
 বুকুৰ মাণিক মোৰ,
 গিৰি-বন-গুহা পাৰ হই কত
 সহিলো যাতনা ঘোৰ ।
 তয়ো যে ফাগুনী প্রিয় সখি তোৰ
 নাপাৰি আক যে অ'ই,
 মিঠাতে বলিয়া-বড়িয়া নহৰি
 সন্ধ্যাহাৰা হই তই ।

জীবন-সন্ধ্যা

সংসার-ভাওনা শেষ হৈ গল
 বাগুংগে' সখিটি আন্নি,
 শুনাছে দূৰত, সমনে উঠিছে
 মৰণ-শিঙাটি বাজি ।
 আজিয়েই শেষ নোপোরা বিচাৰি
 মোক এই ধৰণীত,
 অচিন দেশত থাকিম অকলে'
 জুৰিম নীৰলে গীত ।

তথাপিও সখি নাপাহৰো মই

সদায় থাকিব মোৰ—

স্মৃতিৰ পটত তোমাৰ ছবিটি

অতীত মধুৰ সুৰ।

বায়ুৰ লগত মিলি আহি বই

তোমাৰ বুকুদি যাম,

তেতিয়া সখিটি মোক বাক তুমি

চিনিব পাবানে চাম।

অবগাহি তুমি থাকোতে নদীত

চউ এটি হৈ আহি,

ধেমালি কৰিম তোমাৰ লগত

কামতে ফুৰিম ভাহি।

বৰসুগ হৈ পৰিম ধৰাত

বিজুলী হাঁহিটি মাৰি,

চামহি তোমাক নিশা আকাশত

হুমগে' তৰাৰ শাৰি।

মোৰ কথা ভাবি কেতিয়াবা বাতি

থাকা যদি সাঁৰ পাই,

জোনৰ কিৰণ হৈ আহি সোণ

বামহি চুমাটি খাই।

সপোনত আহি তোমাক ভাইটী
বুকুত সান্ধিটি লম,
সাৰ পাই তুমি ধৰিব খুজিলে
খিতাতে নোহোৱা হম ।

বিহুত যেতিয়া নেদেখি কান্দিবা
জুঁচৰিৰ লগত মোক,
শিঙৰ পেঁপাৰ স্মৃতি এটি হৈ
হৰিম তোমাৰ শোক ।

ইদৰে সখিটি গুৱনি ধৰাত
চকুৰে নেদেখা হই,
তোমাৰ লগত থাকিম সদায়
জীৱনে-মৰণে মই ।

বুজনি

জীৱনৰ ভগা ভৰী মেলি দিম কাঠলই

সুদূৰৰ দূৰ দেশলই,

কোনে জানে তৰীখনি, বিশাল জলধি মাজে

উটি উটি ক'ত ববগই !

সিটি সময়ত ভাই নাটাপি ওচৰ মোৰ

—ক'ববাত থাকিবা আঁতৰি,

নহলে যে সখি অ'ই দেখিলে তোমাৰ মুখ

চকুপানী আহিব নাগৰি ।

ভাবানেকি পাহৰিম ? নাভাবিবা সখি অ'ই

নোৱাৰিম পাহৰিব ভাই,

চকুৰ পুতলা মোৰ অতিকৈ আপোন তুমি

তোমা-মোৰ ভিন্-পৰ নাই ।

দূৰ-দূৰণিতো সখি থাকোঁতে গই

বিষাদৰ বীণ বাই বাই—

তোমাৰ কথাৰে ভাবি ধৰণী বুৰাই দিম

লোভকৰ স্বৰ্ণা বোৱাই ।

মেলানি

সখি ঐ—

বিদায়ৰ বেলা তুমি নাকান্দিবা হিয়া ভাঙি
হুটুকিবা চকুপানী দেই,
নজলাবা পৰাণত দাকণ চিভাৰ জুই
স্মৰ স্মৰি অতীতৰ সেই ।
ভৰাতো নাছিলো সখি কেতিয়াও এটিবাবো
এৰি যাব লাগিব তোমাক,
কামনা বাসনা মোৰ পূৰ নো হওঁতেই
মাৰ যাব জীৱন-জোনাক ।
কামনা-বাসনা মিছা মানুহৰ জীৱনৰ
—আদেশত চলিছে সংসাৰ,
বিধাতাৰ কাৰাগাৰ বন্দী সখি আজি মই
কি হৱনো কৰিলে বেজাৰ ।
আহিছো যেতিয়া ভাই লাগিব এদিন যাব
অহা-যোৱা জগতৰ বীতি,
আঁচলৰ ধন মোৰ, মাগিছো মেলানি আজি
বচি লই বিদায়ৰ গীতি ।

বিবহ-বেদনা

আছিলো আঁতৰি যি দিনা সখিটি
তোমাৰ কাষৰ পৰা,
সেই দিন ধৰি জ্বলিছে হিয়াত
বিবহৰ জুইকুৰা ।

সেই অগনিৰে দহিছে-পুৰিছে
অন্তৰ কুসুম মোৰ,
মধুৰ অতীতে প্ৰাণত জগাই
তুলিছে বিষাদ সুৰ ।

তোমাৰ কাষত হিয়াভৰা সেই
মৰম-চেনেহ পাই,
থাকোঁতে তাহানি নাজানিলো কিনো
বিবহ-বেদনা ভাই ।

নিষ্ঠুৰ বিধিয়ে কৰিলে যিদিনা
তোমাৰ চকুৰ আঁৰ,
সিদিনাৰে পৰা তোমাকে ধিয়াই
বৰণ সলালো গাৰ ।

বিবহৰ কিযে যাতনা দাৰুণ
কি যে নিকৰণ সুৰ,
বুজিছো আজিহে ভুলৰ শেষত
জাগিছে চেতনা মোৰ ।

প্রশ্ন

ভালপোরা জানো সচাকৈয়ে মোক
প্রাণবো আপোন বুলি,
—আঁতৰি থাকিলে পৰেনে মনত
কবানে কথাটি খুলি ?

খাওঁতে, শোওঁতে, উঠোতে, বহোঁতে,
মোৰেই ভাবনা লই,
—যায়নেকি বাক ফটিক-বুলীয়া
চকুলো দুগালে বই ?

থাকিবনে বাক বন্ধুত্বৰ ডোল—
জীৱন-সন্ধিয়া হলে,
নিয়তি-আদেশে দূৰণি দেশল’
মইষে আঁতৰি গলে !

অনুবোধ

মইহে মাথোন সখি সখি বুলি
মৰমতে পমি গই,
তোমাৰ কাষত চেনেহ-আশাত
বাট চাই থাকো বই ।

বন্ধু বুলি সোণ মইহে মাথোন
আপোন পাহৰি যাওঁ,
তুমি ভালপোৱা কামকেহে কৰি
মনতে শাস্তি পাওঁ ।

অকনিকে ভাই থাকিব নোৱাৰোঁ।
ভোমাক নেদেখি মই,
সেয়ে প্ৰিয়ন্তম আমনি কৰোগে'
নিভউ কতনো গই ।

অশুখত পৰি থাকা যদি তুমি
মনেয়ে নামানে ঘোব,
যদিহে নাথাকো প্ৰিতানত বহি
কলিজা নপৰে জুব ।

তোমার কাৰণে—

চকু-চৰহাৰ টোটক বিজ্ঞপ—

বঙে শিৰ পাতি লও,
—মৰণো বৰিম, সখি ঐ যদিহে
ৰবিব লগিয়া হওঁ।

ইমানতো বাক সদায়েনো তুমি
কেটেবা জেঙেবা মাৰি,
প্ৰাণত কিয়নো শোকানল জালি
সকলো চকুলো ধাৰি ?

মোৰ দুখভেই যদিহে তোমার
পৰাণে তৃপ্তি পাই,
অনুবোধ প্ৰিয় সুখী হোৱা তুমি
মোৰেই দুখকে চাই।

—

প্রেমৰ-ছবি

বিবহী-যক্ষৰ শোকৰ কাহিনী

শুনা জানো তুমি নাছিল। প্রিয়,
নাজানানে বাক প্রিয়াৰ কাৰণে
হইছিল বলিয়া যক্ষ কিয় ?

পাচিছিলে কিয় শুকুলা ডাৱৰ
কতনো কাবউ-কোকালি কবি,
দুৰণিত থকা প্রিয়াক চাবলে’
আছেনো কেহুৱা জীৱন ধৰি ।

(এই) সকলোৰে মূল প্ৰেমেই মাথোন
তাবেইহে এটি জলন্ত ছবি,
“যক্ষৰ জীৱন প্রিয়াৰ কাৰণে”
তাকে বুজাবলে’ আঁকিলে কবি ।

জগত-মাজত যাউতি-যুগলে’
বন্ধু-প্ৰেমবো এহুৱা কীৰ্ত্তি,
বাখিব লাগিব তুমি আৰু মই
মনে থাপি লই যক্ষৰ স্মৃতি ।

পাৰিব লাগিব থাকিলে আঁতৰি
 আজিও কোনোবা ছতক পাচি,
 যক্ষৰ দৰেই নিজৰ বাতৰি
 ইটিয়ে সিটিক জনাব সঁচি।
 তুই বন্ধুবো মাজেদি প্ৰেমৰ—
 এমুৱা চানেকি বাখিব ভাই,
 লাগিব নিশ্চয় পাৰিম ধৰাত
 সাধিম নোৱাৰা একোকে নাই!

আজিৰ শৰত

কিয় বাক আজি পাহৰি পেলালা
 চিৰকাললৈ কথাটি মোৰ,
 অচিনৰ দৰে দেখা পালে চাই
 কিয়নো সৰুৱা চকুৰ লোৰ ?
 নপৰেনে ভাই মনত তোমাৰ
 তাহানিৰ সেই শৰত কাল,
 আপোন পাহৰি কত কথা পতা
 গোঁথা একেলগে চেনেহ-জাল।

নাই আৰু আজি সেই দিন সখি
 কালৰ সোঁতত বিলীন হ'ল,
 সাগৰ মৰুৰ দৰে ব্যৰ্থান
 আজি যে দুয়োৰো মাজত ব'ল ।

আজি শবতৰ জোনালী নিশাব
 মধুৰ মোহিনী ছবিটি দেখি ।
 তাহানিৰ সেই শবতৰ কথা
 পৰিছে দেখোন মনত সখি ।

আহাঁ কাষ চাপি আহাঁ প্ৰাণ সখা
 মিছা অভিমান পাহৰি যোৱা,
 আমাৰ প্ৰীতিৰে জগত ভৰক
 মিলন মধুৰ গীতটি গোৱা ।

মৃত্যু-মিলন

হিয়াৰ সখিটি মোৰ কেতিয়াবা ভয় হয়
কালৰ পাকত,
জ্বলি উঠে বিচ্ছেদৰ জ্ঞানোছা অগনি সোণ
আমাৰ মাজত ।

ভয় হয় কি জানিবা বন্ধুৰ মৰম তুমি
পাহৰি পেলোৱা,
চেনেহৰ কুশ ছিঙি পৰৰ কথাত তুলি
শতুককে হোৱা ।

ভেনে ভাব কেতিয়াও মনলৈ নানিবা সখি
ভুলতো এবাৰ,
জনোৱা মিনতি মাথো চৰণ কমলে হেৰা
গৰাকী জনাৰ—

যিজনাব আদৰ্শত আমিও বাধিব খোজো
প্ৰেমৰ প্ৰতীক,
সৰ্বব্যাপী সেইজন, পৰম বন্ধু প্ৰেমিক—
পাৰ্থক্য সখিক,—

‘যিদবেই জীৱ-জাঁয়া জীৱৰ লগৰ পৰা

বিচ্ছেদ নহয় ।

তোমা-মোৰ মিলনৰ জৰী যেন সিদবেই

নিছিগাকে’ বয় ।

জীৱনৰ লীলাশেষে একেলগে, একেদিনে

একে সময়ত,

একেখনি চিতাতেই ছয়ো’ যেন স্থানো পাওঁ

শেষ শয়নত ।

সৌৰভৰ স্মৃতি

জুৰ সমীৰণে কোনোবা দেশৰ

শেৱালি সৌৰভ লই

পাহৰণি স্মৰ জগালেহি মোৰ

বিঙা হৃদয়ত অ’ই ।

কিদবে তাহানি তুমি আক মই

লৱৰি-ঢাপৰি গই,

হেঙুলী পৰতে শেৱালি বোটলো

বঙে-বঙিয়াল হই ।

ধাবাসাবে পর। কাতিব কুঁৱলী
 নিববে নিবলে সহি,
 আকাশ-কুমুম বচিছিলো কত
 ছববি পাটীত বহি।
 সেঠ দিনা সখি মনব মাজত
 খেলোৱা নাছিল মোৰ,
 তোমাৰ বিচ্ছেদে ভাঙিব এদিন
 সেন্দুবী সপোন বোৰ।
 ভাবিছিলো সখি যাৰ চিৰদিন
 তোমা-মোৰ একে দৰে,
 মনব মাজত কত কথা ভাবি
 হিয়াখনি শাঁত পৰে।
 সিদিনা যেতিয়া ক'ব লগা হল
 “থাকা সখি যাওঁ দেই,”
 বুকু ফাটি ব'লে তেজৰ নিজৰা
 সপোন ভাগিলে সেই।
 যদিওবা আজি ফুলিছে শেৱালি
 গছ ভৰি ভৰি সউ,
 বলিয়া অলিয়ে প্ৰেম-গীতি গাই
 চুহিছে ফুলৰ মউ।

তথানিয়ে ভাই হিয়াখনি মোৰ
 দহিছে পুৰিছে হাঁয়,
 কোঁচ ভৰি ভৰি ফুল তুলিবলে'
 তুমিয়ে কাষত নাই ।

আজি শেরালিৰ সুগন্ধি সৌৰভে
 হিয়াৰ বীণৰ মোৰ,
 ছিগা তাঁৰ ডালি নোৱাৰে জোৰাব
 নোৱাৰে তুলিব স্মৃতি ।

সপোন-মাধুৰী

আজি সপোনত দেখিলো সোণাই
 হাতত বাঁহীটি লই,
 ফুলনি মাজত বহি আহা তুমি
 মুখনি মোলান ক'ই ।

চকুজুৰি মই ধৰিলো জপাট
 গোপনে পাছৰ পৰা,
 হ'লো আচৰিত ! পালো যেন চিন
 তপত চকুলো সৰা ।

সুধিলো তোমাক কিয় বাক ভাই
 ফুলনি মাজত আহি,
 কান্দিছা বিনাই কিনো বেজারত
 নবজাই আজি বাঁহী ?
 দিলা সমিধান কখন সুবেবে
 মোর যে মুখনি চুমি—
 “আজি অতদিন ক’ত বাক গ’ই
 আছিল। আঁতরি তুমি ?
 তোমার সন্তাপে দহিছে পুৰিছে
 কলিজা খাইছে খুলি,
 প্রাণৰ বাঁহীটি নোরাবো বজাব
 হিয়া জিনা সুৰ তুলি।
 সেইহে নিবলে ফুলনি মাজত
 মালা গাঁথি চকুলোৰ—
 কল্পনাতে আঁকি তোমার ছবিটি
 হিয়াতে লভিছো জুৰ।”

* * * *

সোণালী ববিৰ সোণপানী চৰা
 প্রভাতী কিৰণবোৰ,

বেৰৰ জলঙা ভেঁদ কৰি আহি
 ঘুমটি ভাঙিলে মোৰ।
 সপোনত দেখা সখিৰ ছবিটি
 কেনিবা আঁতৰি গ'ল,
 দিঠকত মাথো সেই কথাখিনি
 বুকুত বাজিয়ে ব'ল।

ব্যৰ্থ-সপোন

সখিঐ,
 শৈশৱৰ কথা পৰিলে মনত
 হৃদয় বিদৰি যায়,
 তাহানিৰ সেই সুধাসনা সুখ
 আজিতো অকণো নাই!
 ভেতিয়াতো হাঁয় নুবুজিলো তাই
 আহিব এনেটি দিন.
 কুহেলি সপোন ভাগি-ছগি যাব
 নাথাকিব একো চিন।

ভাবিছিলো মাথো এই সংসারত
 সুখৰ সোঁতত ভাহি,
 মনত বঙেৰে কটাম জীৱন
 —মুখত মিচিকি হাঁহি।
 কোনে ভাবিছিল সেই ভাবনাৰ
 পৰিব এদিন ওৰ,
 জীবন-তক মাজতে ভাগিব
 হেৰুৱাম দেহা মোৰ।
 “বিজুলী-বথৰ” নিঠুৰ পৰশে
 যিদিনা ভাঙিলে দেহা,
 সিদিনাহে হাঁয় ভাবিলো মিছাতে
 পাতিলো সংসাৰ বেহা!
 কোন আছে মোৰ জীৱন-পথত
 সহায় সাৰথি হই,
 ফুৰিব সদায় মোৰেই লগত
 তাৰেহে ভাবনা অ’ই।
 ঘুণীয়া দেহাবে কি কাম সাধিম
 কৰিবৰ শক্তি নাই,
 খাই শুই মাথো দিন নিয়াবলৈ
 জনম ধৰিলো হাঁয়।
 আজি আঁতৰিলে সপোনৰ জাল
 শৈশৱ মৰহি গ’ল,
 নিঠুৰ কালৰ পৰিলো ৰেহত
 জীৱন অথিৰ হ’ল।

অপূৰ্ণ-বাসনা

বকুল তলত সন্ধিয়া পৰত

তাহানি কথাটি কোৱা,
আছেনে মনত ক'ই ক'ই ভাউ
আপান পাহৰা হোৱা ।

দুয়ো একেলগে সংসাৰ-ক্ষেত্ৰত

একেই পথকে ধৰি—
বাম আঙুৱাই জীৱন কালত
বন্ধুত্বৰ তাজ গঢ়ি ।

কিন্তু আজি হাঁয় কাল-পঢ়োৱাৰ

পৰশে জুকলা হলো,
একেলগে ফুলা ছপাহী ফুলৰ
মই ফুল সৰি গলো ।

তাহানিৰ সেই আশাৰ কলিটি

লেবেলি মৰহি গ'ল,
সাঁচতীয়া সেই মনৰ বাসনা
অপূৰণ হৈয়ে ব'ল ।

তাজি জগতত অকলে অকলে
 দুখৰ ৰোজাটি লই,
 ঘাত-প্রতিঘাত সহিম নিৰবে
 জীৱন যুঁজত গঠি ।
 দেহলাও হে'ৰা মাগিছো বিদায়
 বোৱাই চকুৰ লোৰ,
 কেতিয়াবা সোণ পেলাবা মনত
 এবাৰ কথাটি মোৰ ।

অভিশাপ

সুখিছা, কিয়নো বাক নাযাওঁ এতিয়া সখি
 তোমাৰ সি ধুনীয়া দেশলৈ'
 লগৰীয়া সমনয়া সকলোকে তাজি থই
 ফুৰো কিয় অকলে নিৰলে ?
 তটিনী পাৰত বহি চকু পানী টোকো কিয়
 কিয় গাওঁ গাঁত নিৰাশাৰ
 কিয় বাক অকলই বজাই বেদনা বীণ
 কওঁ কিয় জীৱন অসাৰ ।

কিনো ক'ম সখি অ'ই কোনেনো শুনিব আজি
 যত মানে জীৱনৰ মোৰ,
 কৰুণ কাহিনী ভাই কলিজা জ্বলাই দিয়া
 ব্যথাভৰা পৰাণৰ সুৰ।
 এদিন আছিল মোৰো ধুনীয়া সিখনি দেশ
 চেনেহৰ, অতি চেনেহৰ,
 আজিওতো আছে গঁথা তাৰেই বুকুত সোণ
 কত শত স্মৃতি শৈশৱৰ।
 প্ৰতি তৃণ-তৰু-লতা বনৰীয়া যত পখি
 আৰু কত জুৰি-নই-জান,
 সকলো চিনাকি মোৰ বুকুৰো আপোন ভাই
 সকলোৰে কৰো গুণ গান।
 কিন্তু কাল-পচোৱাই যিদিনাই জীৱনৰ
 তৰুডালি মাজতে ভাঙিলে,
 সিদিনাই সখি অ'ই “আশা-ভাবসাই” মোক
 বিদায়ৰ আলিঙ্গন দিলে।
 সিখনি দেশৰ স্মৃতি সেই দিন ধৰি সখি
 বিস্মৃতিৰ অতল গৰ্ভত,
 লীন হ'ল লাহে লাহে চিৰদিনলৈ প্ৰিয়
 চিনো মাত্ৰ নবল প্ৰাণত।

শৈশৱৰ সমনীয়া জান-জুৰি তৃণ-তৰু
 যাক ভাবি আনন্দে নধৰে,
 আজি চোন সকলোটি মনৰ মাজৰ পৰা
 জহি-খহি সৰি সৰি পৰে।
 শূন্য হিয়াখনি লই প্ৰাণৰ সখিটি অ'ই
 চকুপানী টুকি নিবাশাৰ
 কিনো লাভ হ'ব বাক সিগনি দেশলে' গঠ
 যদি হল জীৱন অসাৰ।
 লগৰ সমনীয়া দেখি মনৰ মাজত যদি
 পৰে কথা তাহানি কালৰ
 কিনো সুখ সখি অ'ই দৃগুণে ছলাই জুই
 মোৰ এই তাপিত প্ৰাণৰ ?
 সেয়ে সখি অকলই তটিনী পাৰত গঠ,
 নিবাশাৰ গাঁত গাঁত গাঁত,
 ব্যথাভৰা জীৱনত শোকৰ শাস্ত্ৰনা লভো
 বেদনাৰ ভগা বীণা বাই।
 তেতিয়াই সকলোটি পাহৰি পেলাওঁ ভাই
 চোঁচা পৰে কলিজাৰ তাপ,
 নকৰিবা শোক সখি ইয়ে মোৰ জীৱনত
 বিধাতাৰ ঘোৰ অভিষাপ।

আহিবনে ?

বুকুৰ কলিজা মোৰ বিবতৰ বোজা লই
কত দিন ব'ম কোৱা এট জগতত,
চুখৰ আঁটসী নিশা কাহানি পুৱাব বাক
সুখৰ কিৰণ কণা বৰষি প্ৰাণত ।
কেতিয়াবা মনে মনে ভাবো সখি অ'ই
থকা হলে একেলগে ছয়ো চিৰকাল,
হিয়া ভগা বেথা সহি নালাগে কান্দিব আজি
নালাগে সঁচাই সখি দোষীৰ কপাল ।
—তথাপিও পৰা হলে আজিও স্মৰি গই
তোমাক সাৱটি লই বুকুৰ মাজত,
কটালোহেতেন ভাই আজীৱন কাল মোৰ
চেনেহৰ মউ চুটি তোমাৰ কাষত ।
মইতো জানিছো সখা যদিও কান্দিছো হাঁয়
—তুমি হলে অকণিকে কৰা নাই শোক,
মোৰ যে অভাৱ প্ৰিয় কেতিয়াও বুজা নাই
পাহৰিও নাই ভবা এটি বাৰ মোক ।
আহিবনে সখা মোৰ সঁচাকৈয়ে ভেঁনে দিন
যিদিনা তুমিও মোক স্মৰি এবাৰ,
টুকিবা চকুৰ পানী দেহি অ'ই মোৰ দৰে
বেদনাত বুকুখনি হব ছাবখাৰ !

মোক লাগে কি ?

নাভাবিবা তুমি বন্ধু মোৰ এই ভাল পোৱা
মিচা মাথো স্বার্থৰেই ভৰা
নাভাবিবা সপোনতো আশাতেই বন্দী হই
ভাল পাওঁ বাহিৰৰ পৰা ।

মোৰ এই ভালপোৱা বাসনা বিহীন প্ৰিয়
প্ৰতিদানে নিবিচাৰো মই,
—উপকাৰ বদি সখি কিঞ্চিত্তো সাধিব পাৰো
তেতিয়াই হব মোৰ জয় :

পাৰিলোহঁতেন যদি কিবা এটি উপায়েৰে
বন্ধু চিৰি দেখুৱাব ভাই—
বুজিলোহঁতেন তুমি মোৰ এই অন্তৰত
স্বার্থৰ লেশো মাত্ৰ নাই ।

মই মাথো বিচাৰিছো এনে এটি দিন সোণ
সেই দিন আহিব লাগিব,
তোমাৰ কাৰণে সখি পাৰিম যিদিনা মৰি
জগতত খিয়াতি ৰাখিব ।

বিপদৰ বন্ধু তুমি চিৰ লগৰীয়া

নাভাৰিবা তুমি সখি ভাল পাওঁ তোমাকেই
কেৱল বুকুৰ বান্ধ তুমিয়েহে মোৰ,
নাভাৰিবা তুমি বিনে কৰুণ ৰাগিণী গাম
জীৱন বীণাত তুলি বিবাদৰ সুৰ।

জগতৰ সকলোটি অতিকৈ স্নেহৰ মোৰ
ভাবো মই সকলোকে প্ৰাণৰো আপোন,
বিশ্ব-প্ৰেমৰ চিন দেখা পাবা তুমি তাত
যদি মেলি চোৱা মোৰ হিয়াৰ দাপোণ।

(কিন্তু)—সেই দিনা অকস্মাৎ জীৱনৰ নাওখনি
পচিমৰ পচোৱাৰ নিঠুৰ হাতত,
বুৰ যাওঁ যাওঁ হল এটি পলকতে মোৰ
সীমাহীন দৃষ্টিহীন ভৱ-সাগৰত।

সহায় বিচাৰি ভাঙি গগন পৰন ফালি
চিঞৰিলো উচ্চস্বৰে অতি ঘনে ঘনে
সিটি সময়ত মোক উলটি নাচালে হাঁয়
জগতৰ সকলোটি ভালপোৱা জনে।

বিপদৰ বন্ধু তুমি চিৰ লগৰীয়া ৫৯

তুমি মাথো সেইদিনা দৰদী সখিটি অ'ই,
অতিকৈ উধাও হই কাষ চাপি আহি,
বুৰ যাব খোজা সেই সৰু নাওখনি প্ৰিয়
অতি সযতনে আনি পাৰ পোৱালাহি।

সেয়ে সখি ভালপাওঁ অতি ভালপাওঁ মই
বিপদৰ বন্ধু তুমি চিৰ লগৰীয়া,
তোমাৰেহে মাজেদিয়ে জগতক ভাল পাম
তুমি বিনে আৰু মোৰ কোনো নাইকীয়া।

সচঁা সখি, জগতক অতি ভাল পাইছিলো
কিন্তু সেই ভালপোৱাৰ শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিদান,
পালো মই সেইদিনা প্ৰিয়-পৰিজনো মোক
বিপদৰ বেলা দিয়া বিদ্ৰূপৰ বাণ।

জগতৰ সকলোৱে ভালপাওঁ বুলি কয়
সুখৰ কালত মাথো আশাৰ আলোৰে।
ডেই পুৰি ছাই হ'ক সেই ভালপোৱা সখি
তোমা-মোৰ বন্ধুত্বৰ অগনি শিখাৰে।

অনুতপ্ত

ঐ ঠাইত বহি মই জানা জানো সখি অ'ঠ
আজি এট ফাগুনৰ ভৰ ছপৰীয়া,
কিয়নো কান্দিছো বাক ? কিহৰ বেদনা জাগি
অকস্মাতে প্ৰাণ মোৰ হইছে বলিয়া ।

জীৱনৰ তৰা মোৰ—ক'ও শুনা আজি দৰে'
এনে এটি ছপৰীয়া যোৱা ফাগুনৰ,
স্নেহৰ দেহাটি হল তেনেই বিকল সোণ
নিদাকণ আঘাতত “বিজুলী বথৰ” ।

মৰণ পাটীত পৰি কটালো কতনো কাল
কতনো যত্নগা সখি নিববে সহিলো,
তেওঁচোন আজিলকে' ভগা দেহা যিনে মোৰ
তাহানিৰ তনুমন ঘূৰাই নাপালো ।

নতুন পাতনি হ'ল আজি মোৰ জীৱনৰ
কালৰ হাতত হ'ল অতীত বিলীন,
পৰতেই আশাকৰি জীৱন জপিছো ভাই
—জগতত আজি মই নহয় স্বাধীন ।

হুয়ো বহি কথা পতা ঠাটখনি সখি অ'ট
 অতিকৈ চিনাকি দেহি অতি আদৰৰ,
 ইয়াবেই ধূলি-বালি হৈছিল এদিন হাঁয়
 তেজেবে বাঙলী মোৰ হুখনি হাতৰ ।

সেয়ে সখি জীৱনত নাপাহৰো কোনো কালে
 —সুপবিত্ৰ এই ঠাট ভুলতো এবাৰ,
 যোৱাবাৰ ফাগুনত টোপাটোপে বই য'ত
 পৰিছিলে জীয়া তেজ মোৰ কলিজাৰ ।

অজ্ঞানিতে দেহি অ'ই প্ৰাণত জাগিছে আজি
 দূৰ অতীতৰ সেই মধুৰ সপোন,
 সেয়েহে কান্দিছো ভাবি পুত্ৰ বাক কেতিয়াবা
 পাম জানো মোৰ সেই হেবোৱা জীৱন ।

আৰু যেন কিবা নাই নাই

মধুৰ জীৱন মোৰ বন্দী হ'ল যিদিনাই
সংসাৰ-কাৰাগাৰত পৰি,
সুখ শান্তি সঙ্গীবোৰ চকু পচাৰতে আহি
নিৰমম কালে নিজে হৰি।

দেখো আজি চউ দিশে চকুৰ আগত ভহা
বাৰ্থতাৰ মাথো ছবি বোৰ,
নালাগে একোকে ভাল নবহে একোতে মন
একো যেন নাই সখি মোৰ।

বুকুৰ বাঁহীটি মোৰ নিৰলে বজাওঁ ভাঙি
অতীতৰ কাহিনী স্মৰণী,
ছধাৰি তপত অশ্রু ছুগালে বাগৰি যায়
শোক মোৰ আহে যে উজাৰি।

বিষয়-বাসনাত প্ৰিয় নমজে আজিতো প্ৰাণ
সৌন্দৰ্য্যও নোৱাৰে মুহিব,
দেহাৰেই থান ঠিত আজিলকে' হোৱা নাই
সেইবোৰে কিনো কাম দিব ?

বিফল জীৱন মোৰ তথাপি, তথাপি প্ৰিয়
 তোমাক কাষত যদি পাওঁ
 ক্ষন্তেকৰ বাবে হয় স্বৰ্গীয় ভাবত মই
 সকলোকে পাহৰি পেলাওঁ।
 গলে তুমি সখি অ'ই চকুৰ আগৰ পৰা
 কৰৱালে' আঁতৰি পলাই,
 সকলো পালেও পুত্ৰ এটি শূৰ প্ৰাণে বাজে
 আৰু যেন কিবা নাই নাই।

তোমালৈ উত্তৰ

মৰমৰ প্ৰিয় সখা সেইদিনা হেঁপাহেৰে
 “চেনেহৰ চিন” তুমি দিয়া—
 বুকুত সাৰটি যাক শয়নে সপোনে সোণ
 প্ৰমোদিত হ'ব মোৰ হিয়া।
 সিয়েই নিতট্ট মোক তোমাক কাষত দিব
 প্ৰাণে সিচি সোৱৰণী সচ,
 জীৱনে মৰণে মাথো সিয়ে লগবীয়া হ'ব
 সিয়ে' হ'ব ৰাহ'ব কৰছ।

শেষ অনুৰোধ

হাহানিতে সখি অ'ই নিজ হাতে তুমি দিয়া
জীৱনত এটি মাথো “চেনেহৰ” দান,
যদিওবা আজি তাক কাটি নিলা পুনু বাৰ
তাৰ বাবে কৰা নাই একো অভিমান ।

জানো সখি আগতেই সেয়েহে নকৰো আশা,
অযোগ্য সঁচাই মই তোমাৰ দানৰ,
অপাত্ৰত দান কৰা কৰ্ত্তব্য নহয় কাৰো,
বাওনাই চল্ল ধৰা কথাটি লাজৰ ।

তোমাৰ চেনেহ দান নালাগে একোকে মো
কাটিলই যোৱাতকৈ নিদিয়াই ভাল,
—তুমি মোক নকলেও মই যেন কব পাৰো—
—“বন্ধু বুলি তোমাকেই আজীৱন কাল ।

স্নেহ-আলিঙ্গন

সেই দিনা মনমোহা শাবদী পূজাৰ বাতি
অদূৰৰ শত্ৰু ঘণ্টা শুনি,
পদূলি মুখত ভাই জোনাকৰ পোহৰত
ৰই আছে কিবা ভাবি গুণি।

এনেতেই তুমি আহি লয়লাস ভঙ্গীমাৰে
পুলকিত কৰি প্ৰাণ মন,
ছুহাতে সাবটি ধৰি অতি আলফুল কৰি
চেনেহৰ দিলা আলিঙ্গন।

মনৰ মাজৰ মোৰ কতনো বিষাদ সুৰ
নিমিষতে কেনিহাদি গ'ল
তোমাৰ চেনেহভৰা মধু আলিঙ্গন পাই
হিয়া মোৰ চমকিত হ'ল।

কাকো কেও নেৰো জীৱনত

জানাতো তুমিও সখি ছাপৰত কলীয়াই
অৰ্জুনৰ প্ৰাণ সখি হই,
দেখুৱালে কেনে দৰে প্ৰকৃত বন্ধুৰ প্ৰেম
জগতত অমৰণ কই।

কুৰুক্ষেত্ৰ সমৰতো ত্যজি থই কুৰুকুল
পাৰ্থকেহে সাবটি ধৰিলে,
শতেক বিঘিনি বাধা হাহি মুখে শিৱ পাতি
সখাতেই প্ৰাণ মপি দিলে।

অৰ্জুনৰ চেনেহত আপোন পাহৰা হই
জীৱনৰ গন্তব্য পথত,
চিৰ সহচৰ হই পথ দেখুৱাই দিলে
বান্ধ খাই প্ৰেমৰ পাশত।

সিদৰেই জগতত তুমি আৰু মই সখি
—পৰাগত পিয়াহ প্ৰবল,
মৰিমূৰ কৰি যাম ভণ্ডামিৰ আৱৰণ
ধৰণীক কৰি তলমল।

কৃষ্ণ আৰু অৰ্জুনৰ প্ৰেমৰ চানেকি ভাই
ছুয়ো লই সদায় মনত,
বিপদ বিঘিনি নাশি মাথে আগবাঢ়ি যাম—
কাকো কেওঁ নেৰো জীৱনত।

বিবহীৰ উক্তি

তোমাকে যে ভাল পালে! কোনোবা কালৰে পৰা

সেয়ে সখি জীৱনত হ'ল অভিশাপ,
ভালপোৱা! দিবলই যাওঁতে আজিনো হয়
সহিব লাগিছো কত দুখ-ক্লেশ-তাপ

সিও ভাল সিমানতো বুজা হলে প্ৰিয় সখা
জগতৰ সকলোৱে ভালপোৱা মোৰ—
তোমাৰ কাৰণে বাক বুকুৰ পোৰণি কিয়
কিয় গাওঁ চিৰদিন বিষাদৰ সূৰ?

ভাত্ মোৰ সহোদৰ যদিও নোহোৱা হেৰা
তথাপিতো তোমা বিনে নোৱাৰো থাকিব,
প্ৰাণ বন্ধ তুমি মোৰ শিৰৰ মুকুট মণি
থাকোতে জীয়াই লগ পাবোনে এবিৰ?

হৃদয় হৃদয় খনি জুৰাবলৈ' চিৰকাল
ৰিচাৰি ফুৰাতো নীতি হৃদয়ৰ ধন,
সেয়েতো তোমাকে সোণ আজীৱন বুলি বান্ধি
নিয়াব খুজিছো এই দুখৰ জীৱন।

তেনে কিয় মিছাকৈয়ে চকু-চৰহাব দলে
 বতি ফুৰে মোৰ বাবে কত শত কথা—
 মোৰ এই ভালপোৱা স্বার্থ বিজড়িত হেনো
 মৰমৰো যত সুৰ ভুলেবেই গঁথা।
~~বিধাতাবে জ্যেষ্ঠ দান বন্ধুত্ব সুবুজে সখি~~
~~স্বার্থ মোহে অন্ধ সেই টুটকীয় বোৰে~~
~~সমগ্ৰ পৃথিবী মাথোঁ স্বার্থৰ আকৰ ভাৰি~~
~~ভাৰেই মাজেদি নিজ স্বার্থ সিদ্ধি কৰে।~~
 সিহঁতে মূবুজে প্ৰিয় সঁচা ভালপোৱা কিনো
 বিনো বাক মানুহৰ চেনেহৰ টান,
 এখনি হিয়াৰ বাবে মানুহ বলিয়া কিয়
 ত্যাগ কৰি ৰাজ্য ধন আৰু লাজ মান।
 প্ৰণয়-প্ৰীতিৰ মোল নাজানে সিহঁতে আজি
 প্ৰাণৰ মিলন মিছা ভাবে ৰাতি দিন,
 পবিত্ৰ প্ৰেমকো অতি কলঙ্কিত কৰি তোলে
 সত্যক কৰিব খোজে অসত্যত লীন।
 ভয় নাই সেই বুলি নাযাবা আঁতৰি তুমি—
 নহবা চঞ্চল দেখি পিৰাচৰ দল
 —দূৰতে বিদূৰ হব নোৱাৰি ভাঙিব কেৱে
 তোমা-মোৰ বন্ধুত্বৰ গিৰি হিমাচল।

যুক্তি-বীণা

(১)

পৰেনে মনত সখি কোনোবা কালৰে সেই
তোমা-মোৰ মিলনৰ প্ৰথম প্ৰভাত,
বুকত সাৰটি ধৰি ছয়োটিয়ে ছয়োটিক
আবেগতে চুমা যচা বহি নিৰলাত।

(২)

আদৰ্শৰ দেৱতাক সাক্ষী কৰি সেই দিনা
তুমি মই পণ কৰা তটিনী পাৰত
আছেনে মনত বাক “ই জীৱন থাকে মানে
কাকো কেওঁ নেৰো” বোলা মৰি মৰমত।

(৩)

সোৱঁৰা এবাৰ ভাই লবালীৰ সোৱঁৰণী
তাহানিৰ সুধাসনা অতীত মধুৰ,
ভৱ-সাগৰৰ মাজে আপোন পাহৰা হই
বাইছিলো কি দবেনো জীৱনৰ ভুৰ।

(৪)

হিয়াই হিয়াই বন্ধা শৈশৱৰ ধূলা খেলা
ভাৰিছিলো তাকে লই কটাম জীৱন,
ভেতিয়াতো নাভাবিলো কঠোৰ বাস্তৱ আহি
ভাঙি দিব পলকতে সেই যে সপোন।

(৫)

ভবা নাই কেতিয়াও আমিও এদিন সখি
কৰ্তব্যৰ আহ্বানত লাগিব লবিব,
নিষ্ঠৰ দেশৰ আৰু এই জগতৰ হকে
আত্ম বলিদান আমি কৰিব লাগিব।

(৬)

যিদিনাই অজানিতে বিধাতাৰ বিধি মতে
ভৰি দিলো একেলগে ভৰ যৌৱনত,
সেই দিনা দেখা পালো ধুনীয়া ধৰণীখনি
নতুন বেষ্টত সখি চকুৰ আগত।

(৭)

কলে যেন কোনোবাই হাঁহি ধেমালিকে লই
খোৱা শোৱা মানৱৰ কৰ্তব্য নহয়,
বিশাল বিশ্বত আমি থাকো যদি চকুমুদি
সময়-বাল্লিত খোজ কদাপি নবয়।

(৮)

কল্পনাৰ বালি-ঘৰ সিদিনাই ভাগি গল
নিমিষতে আঁতৰিল ছবি অতীতৰ,
সিদিনাই বুজি পালো জগত নহয় হায়
মায়া-মৰিচিকা কিম্বা স্থান প্ৰণয়ৰ।

(৯)

বিবহ মিলন লই আপোন সুখত মজি
আজিৰ দিনত সখি নোৱাৰো থাকিব,
তুমি মোক ভালপোৱা ময়ো ভালপোৱা দিও,
লগে লগে হাতে-কামে ধৰিব লাগিব।

(১০)

আজিৰ জগত খনি নহয় কেৱল সখি
ছুদিনীয়া ভালপোৱা বাসনা প্ৰেমৰ,
—প্ৰেমৰেই মাজেদিয়ে সাধিবও লাগিবযে
যত মানে শিতকৰ কাম জগতৰ।

(১১)

যিদৰেই কৃষ্ণার্জুন ছোৱাটিয়ে লগ লাগি
পথহাৰা পথিকক পথ দেখুৱালে,
ছুটক দমন আৰু শিষ্টক পালন কৰি
যুগমীয়া বন্ধুহৰ তাজ গঢ়ি দিলে।

(১২)

যিদৰেই তোমা-মোৰ প্ৰণয়-কাণীৰে চুই
জগাব লাগিব হেৰা আজিৰ জগত,
মানুহ জীৱন সখি তেতিয়া সাৰ্থক হব
বন্ধুত্ব অমৰ হ'ব কালৰ বুকত।

(১৩)

হতাশ নহবা বন্ধু কঠোৰ সংগ্রাম দেখি
পাৰ্থ সখি ভগবান লগত সহায়,
তেৱেঁই মুক্তিৰ পথ আমাক দেখাই দিব
মৰমৰ সখা মোৰ বলা আগুৱাই।

(১৪)

ধুমুহাৰ দৰে আজি, আজিয়েই প্ৰিয়তম
কৰ্তব্যত বাঢ়ো আগ প্ৰবল বেগেৰে,
শোকাতুৰা জননীৰ মেলা চুলি ছয়ো মিলি
বান্ধি দিওঁ হাঁহি হাঁহি হিয়াৰ তেজেৰে।

(১৫)

শেতা পৰা মুখনিত আশাৰ বাঙলী আভা
আমিয়েই পুৰুষাৰ দিওঁ জ্বলিকাই,
কপালৰ মাৰ যোৱা কাম সেন্দুবৰ ফোঁট
ব'লা প্ৰিয় আমিয়েই দিওঁগে' পিন্ধাই।

(১৬)

চোৱাচোন চোৱা সখি পশ্চিম জগত খনি
উন্নতিৰ লিখবত কিদৰে বগায়,
আমাবেহে জননীয়ে আজিও কান্দিছে হায়
বিষাদৰ স্তব জুৰি হিয়া ভুকুৱাই।

(১৭)

নোরাবো থাকিব চাই আইব মলিনা মুখ
বলা ভাই বীর দর্পে নকবিরা ভয়,
তোমা-মোব গতিবোধ করে এনে সাধ্য কার ?
গোরা সখি মুক্তকণ্ঠে জননীর জয় ।

(১৮)

চোরাচোন চকু মেলি আমার দবেই সউ
একেই ঈশ্বরে স্রজা কতনো মানরে,
অন্ন-বস্ত্র হীন হই কতনো নিকার ভুঞ্জে—
কতনো যাতনা হয় সহিছে নিব্বলে ।

(১৯)

কুখাত্তর কেছুরাব শুনা সখি কাণ পাতি
ককণ বিননি ভাহি আহে বতাহত,
নিবাস্রয়া বিধবার অপমান লাঞ্ছনার
বাতবিয়ে আলি দিছে অগনি প্রাণত ।

(২০)

কলিজাব জীয়া তেজ পানী কবি বহুদ্রাই
শিল ভাঙে জাব-জহ কাতি কবি থই,
ওথাপিও নাটপোনা ছবেলা ছসাজি ভাত,
ওপত চকুলো যায় ছগালেদি বই ।

(২১)

জগতৰ প্ৰাণকপৌ দুখীয়া কৃষক দলে
 হালবাই খতি কৰে পাহৰি ভাগৰ,
 তেনে কিয় সিহঁতক হয় জ্ঞান সকলোৱে
 কৰে বাক প্ৰিয় সখি বুৰ্জি আদৰ ।

(২২)

স্বাৰ্থৰ সমাজৰ কৰাল গ্ৰাসত পৰি
 কত শত ছাল ছিগা দীন দুখীয়াই
 — অনাটন অভাৱ নোৱাৰি কৰিব দাবী
 চিৰদিন মৃত্যুকেই আছে যে ধিয়াই ।

(২৩)

ধৰ্ম্মৰ নামত চোৱা কতনো ধাৰ্ম্মিক জনে
 জ্ঞানহীন মানৱক জুৰুলা কৰিছে,
 দেশকন্দ্ৰী নামধাৰী লম্পত চকুৰে গতি
 আঙিৰ সমাজ তেনে চাই কৰি দিছে ।

(২৪)

বলা ভাই আগবাঢ়া থাকিবা কিমান চাই
 আজিওনো মানৱৰ আলাই-আখানি,
 পুৰণিক ধ্বংস কৰি নতুন জগত গঢ়ি
 ভণ্ডামিক শেষ কৰো জ্বলাই অগনি ।

(২৫)

সভ্যতার মুখা পিন্ধা জগতৰ শিৰ ফুটা
 যতমানে লোক এট ক'ৰি শতিকাৰ,
 নোৱাৰে থাকিব সেই ভীক কাপুৰুষ দল
 বিপ্লবৰ চিত্তা জ্বালি কৰো চাবণাৰ ।

(২৬)

—আমি গঢ়া জগতত নাথাকিব অকণিক
 সক বৰ ধনী দুখী আৰু ভিন পৰ,
 অনাচাৰ অবিচাৰ অস্পৃশ্যতা নাশ কৰি
 নব ভাৱে সমতাৰ মথিম সাগৰ ।

(২৭)

মানবক ভাট বুলি সাবটি ধৰিম আমি
 মানবকে পূজা দিম ভাৰি ভগবান,
 —হিয়াত নিজৰা বৰ দয়া, প্ৰেম, পীৰিতিৰ
 সমগ্ৰ জগত হ'ব মহা তীৰ্থ স্থান ।

(২৮)

অন্ন বস্ত্ৰ হীন হই থাকিব নালাগে কোনো
 ক্ষুধাতুৰ কেছুৱায়ো নালাগে কান্দিব,
 অনাটন অভাবৰ তেনেই মাৰিম সঁচ
 বিধবায়ো চকু পানী নালাগে টুকিব ।

(২৯)

আবজ্জনা ভৰা সেউ কঠোৰ সমাজ আক
 থিয়লীয়া প্ৰদৰ্শক ধাৰ্মিকৰ দল,
 সকলোকে শেষ কৰি নতুন সমাজ আমি
 গঢ়ি দিম সিবোৰৰ খলাই অনল,

(৩০)

জগত্তৰ একনিষ্ঠ দেশ-সেৱকক দিম
 ভকতিৰ বক্তৃতা আজলি আজলি,
 বহুৱা কৃষক যত আমাৰেই উপকাৰী
 সকলোকে হুৱাহুৱে ধৰিম আকোলি।

(৩১)

দেশে দেশে গাৱে-ভূঞা ছয়ো সখি লগ লাগি
 জ্ঞানৰ হুমুৱা চাকি পুনৰ জন্ম
 অচেতন ধৰণীক সচেতন কৰি লই
 মৰতৰ মাজতেই সবগ সজাম।

(৩২)

সাহিত্য বিজ্ঞান শিল্প পুনৰ প্ৰচাৰ কৰি
 অন্ধকাৰ ব্ৰহ্মাণ্ডত বিলাস পোহৰ,
 নদ নদী সাগৰত বাণিজ্যক বিয়পাম
 জ্বলিকাম নাওখনি নিভাজ সোণৰ।

(৩৩)

ইদবেই ছয়ো আমি পুৰণি জগত খনি
নতুনৰো নতুনৰ বেষ্টেৰে সজাই,
ছয়োটিৰে বন্ধুত্বৰ মাজেদিয়ে জগতক
কৰ্মৰ আদৰ্শ পথ দিম দেখুৱাই।

(৩৪)

সংজ্ঞাহীন মানৱৰ সিদিনা চেতনা হৰ
ধৰণী উঠিব জাগি নব সাজে সাজি
মুকুতিৰ বীণাখনি গগন পৱন ভেদি
আপুনি উঠিব সখি উচ্চস্বৰে বাজি।

(৩৫)

সেইদিনা তোমা-মাৰ বন্ধুত্ব জিলিকি বৰ
যাউতি যুগলে' সোণ বুৰঞ্জী পাতত,
মৰণৰ বেলিকাও ছয়োটিয়ে বঃ মনে
মুদিত ছচকু হাঁহি কালৰ হাতত।

লিখকৰ প্ৰকাশিত “বিবহী-বিহুৱান” আৰু
“জীৱন-সংগীত”ৰ বিষয়ে কেইটিমান অভিমতঃ—

“....কবিতাটি পঢ়ি বৰ ভাল পালো। আপোন
পাহৰা অসমীয়াক এই নিচিনা চুই এটা কবিতাই নিজৰ
জাতীয় উৎসৱ আয়োজনলৈ মনত পেলাব বুলি
ধাৰণা হয় ...”।

শ্ৰীযতীন্দ্ৰনাথ দুৱৰা

“...অৰুণমানি পুথিখনি পঢ়ি বৰ ভাল পালো...”।
শ্ৰীবিনন্দচন্দ্ৰ বৰুৱা

“...লিখক কোমল বয়সৰ হলেও, কাব্যৰ বস লব
পৰা হৈছে। ভাৱৰ চহৰ তোলাত কবিয়ে এই কম
সাধনাতেই সিদ্ধ হৈছে ...”।

শ্ৰীনীলমণি ফুকন

“.. বিবহী-বিহুৱান পঢ়ি, অল্প বয়সতে সাহিত্য
আৰু বুৰঞ্জীৰ প্ৰতি তোমাৰ ধাউতি দেখি আশা হৈছে
পৰিণত বয়সত তোমাৰ দ্বাৰা দেশৰ মঙ্গল সাধিত হব ...”।

শ্ৰীৰাজমোহন নাথ

“...মুঠতে প্ৰথম বচনা স্বৰূপে “বিবহী-বিহুৱান”
ধুনীয়া হৈছে। কোমল ভাব আৰু সহজ বচনা শক্তিবো
কবিতাটি গুণী বুলিব লাগিব ...”

শ্ৰীভিষেক্ষৰ নেওগ

“... জাতিয়ে যেতিয়া জাতীয়ত্ব বাট এৰি আও-
বাটে খোজ লয়। তেতিয়া জাতিৰ বাটৰ ভুল দেখুৱাই
দিবলৈ “বিবহী-বিহ্বান”ৰ দৰে পুথিৰ দৰ্কাৰ ...”।

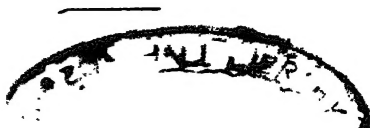
শ্ৰীসদানন্দ দাস

“ বিছক কেন্দ্ৰ কৰি লিখা কবিতাৰ পুথি।
কবি বহুত ঠাইতে আগ্ৰহ ... ”। “জয়ন্তী”

“... কবিত্ব কলিটি অল্পকুল বতাহ আৰু সাৰ
পানী পালে সময়ত স্তম্ভৰকৈ ফুলি উঠিব। বাণী-
মন্দিৰৰ লিখক নতুন পুৰাণী। বাণীৰ আৰাধনা আৰু
সাহিত্যৰ সাধনা যেন অটুট হৈ থাকে। কল্পনা পাখীৰে
আৰু উৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে ভাবৰ গাভীৰা আৰু ছন্দৰ
ঝঙ্কাৰ ক্ৰমে বাঢ়ি যাব ...।” শ্ৰীপদ্মধৰ চলিহা

“ ... বৰদলৈৰ বন্ধু বিবহত ফুটি ওলোৱা “জীৱন-
সঙ্গীত”টি নতুন বস্তু ..।” (নাম নাই)

“...তোমাৰ “জীৱন সঙ্গীত” পঢ়ি বৰ ভাল পালে।।
লিখি থাকিলে নিশ্চয় আৰু উন্নতি কৰিব পাৰিবা...।”
শ্ৰীশলিভা দেৱী

শুধৰণি

“সেই দিনা এটিবাব পেলাবা মনত” শীৰ্ষক
কবিতাটিৰ ২৮ পিঠিৰ “বিধাতাৰ শ্ৰেষ্ঠ দান.....
..... নিজ স্বার্থ সিদ্ধি কৰে” এই চাৰি শাৰি
ভুলভ “বিবহীৰ উক্তি” নামৰ কবিতাটিৰ ৬৮
পিঠিত দোৱাৰাৰ ছপা হৈ গল। পঢ়োতে
অনুগ্রহ কৰি এই শাৰি কেইটা বাদ দি পঢ়ে যেন।
